

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Allocutiones Sacræ, Svper Evangelia Dominicarvm totius anni

Jahoda, Johann

Pragæ, [ca. 1659]

Dominica II. Quadragesimæ. Dæmon Geographus, Christus Astrologus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51496)

DOMINICA II. QVADRAGESIMÆ.

Dæmon Geographus; Christus Astrologus.

Duxit illos in montem. Matt:17.

legantissima mundi moles, uti sex continuis diebus ingeniosas divini artificis manus; sic multo magis tarda tot seculis hominum fatigavit ingenia. In hoc omne studium curaque versatur, scire quid sit mundus; in hunc finem longæ peregrinationes, navigationes, & itinera suscipiuntur, exteræ Provinciæ; nationes, urbes adeuntur, sæpe magno vitæ periculo, ærisque dispendio: homo ferè non putatur, qui extra patrios lares pedem non poluerit. Sed quia *non omnibus datur adire Corinthum*, nec omnibus ita turget crumena, ut eam mundi peritiam mercari possint, excogitavit humana industria nescio quas versatiles sphaeras, globos, tabulas, & mappas, in quibus totum Orbis situm velut in aliqua idea licet intueri, & quod alij longis itineribus quærunt, uno ferè lucrari aspectu. Sic refert

*Drexel: de
caelo, lib. 1.
c. 7. §. 2.*

Drexelius, quendam albæ mentis hominem ad Geographum accessisse, petijisseque, per orbem sese compendio duceret, doceretque varias regiones in charta nosse;

Nec minus è tabula picto discere mundos.

Mox ille hominem ad ingentem tabulam svaviter trahens, ostendit sermocin-

nante manu hic Asiam, novam illic Americam, istic Africam, ibi Europam; similiter flumina, maria, provincias, regnaque plurima commonstravit. Jamque satis, ut putabat, à Geographo instructus, mundi que peritus, Astronomiæ Doctorem quoque adit, rogatque cœlestium orbium compositionem sibi explanet, quis eorum numerus, quis ordo, quis motus, qui eccentrici, & concentrici, qui plani, qui solidi sint orbis. Astrologus cœpit versare sphaeram, & ostendere quæ circulorum volumina, quæ axium sint vertigines, qui coluri, qui tropici, quid æquator, quid zodiacus. Sphaeræ medio cingebatur terra vix nucem æquans; ita simul etiam cœli, terræque distantiam explicavit. Hic Auditor admirandus: quid hoc rerum est obsecro? Prior ille Geographiæ Professor in extensa tela terræ globum esse maximum monstravit: tu verò doctissime Domine terram vix exiguae nuci magnitudine parem exhibes. Cui credam? Astitit amicorum aliquis, qui in aurem insufurrans: ne mireris, inquit; nam ille Geographus, iste Astrologus est, diversa tractant studia, rem suam uterque curat. Animadverto omnibus scientiam hanc in amoribus esse, ideoque tam Geographum, quam Astrologum vobis hodie proponam. Vestrum erit

erit discernere cui magis credatis, illi-
ne, qui parvam terram, & coelum ma-
gnum exhibet; an illi, qui terram ma-
gnam & coelum parvum.

Necdum arbitror memoriâ excidit,
quod ante octiduum cum filio Dei ge-
stum audivimus, qualiter eum Diabo-
lus assumpserit *in montem excelsum val-
de*, & ostenderit ei omnia Regna mun-
di dicens: *hec omnia tibi dabo, si cadens
adoraveris me.* Ecce Geographum.
Hodie verò ipsemet Dei filius tres ca-
rissimos discipulos *in montem item ex-
celsum* assumit, & ostendit eis gloriam
coeli. Ecce Astrologum.

Hic jam statim dolum aliquem in-
versutissimo Cacodæmone suspicari
incipio; nec assequor quomodo ex u-
no monte omnia mundi regna mon-
strare potuerit. Euthymius putat
non ipsa regna, civitates & populos
Christo ostensa; sed partes terræ in qui-
bus unumquodque Regnum, vel uni-
uscujusque Regni civitas posita erat:
ut putà si ascendas super excelsum lo-
cum, digito extenso dicam tibi: *ecce
ibi est Roma, aut ibi Alexandria.* Non
sic ostendo tibi, *ut ipsas videas civitates,
sed partes terræ, in quibus posita sunt.*
Haymo ab ipso Deo Regna mundi Dia-
bolo, & per hunc Christo proposita o-
pinatur. *Diabolus, inquit, non tanta
fuit potestatis, ut Domino Regna univer-
sa posset ostendere; sed ita est tenendum,
quod ipse Dominus totam mundi machi-
nam potentiâ suâ Diabolo videndam præ-
buit, sicuti B. Benedicto ostensam legi-
mus apud D. Gregorium, omnis enim
mundus, velut sub uno Solis radio collectus
ante oculos ejus adductus est.* S. Cypria-

nus censet id factum non sensibili; sed
imaginaria & phantastica visione. To-
letus per species à Dæmone collectas.
Nonnulli Recentiores apud Corneli-
um per multa specula sibi invicem ob-
jecta. Ex Theophrasto probabilissi-
mè Jansenius docet, Dæmonem instar
pictoris omnium regnorum imagines
in aère à se variè condensato, per vari-
as radiorum Solis refractiones, uti fit
in iride, repræsentasse & quasi pinxis-
se, fecisseque ut per eas omnia, quæ in
regnis erant gloriosa & splendida, ap-
parent & obijcerentur oculis Chri-
sti. Ea picturæ venustas est, ut res in-
se viles & sordidas colorum beneficio
visu jucundas, magnasque efficiat.
Quid detestabilius serpente? & tamen
ubi in tabula gratiosâ squamarum lu-
ce micuerit, cujus non oculos recreat?
Afferit hoc ipsum doctis notum ada-
gium: *qua natura deformia sunt, plus
habent artis, & voluptatis in tabula.* Pi-
ctam Dæmon Geographus & quasi in
mappa Christo exhibet terram, volens
ei addere per picturam, quod non ha-
buit per naturam. Terra enim in se
in primis adeo sordida & fœda est, ut
non nisi merissima videatur corruptio;
quidquid enim in ea generatur, ex cor-
ruptione generatur. Est adeo parva, ut à
Seneca punctum appelletur: *hoc, inquit,
est punctum, quod inter tot gentes ferro &
igni dividitur.* Et Plinius ait: *mundi
punctus (neq, enim est aliud terra in Uni-
verso) hac est materia glorie nostræ, hac se-
des, hic honores gerimus, hic exercemus im-
peria, hic opes cupimus, hic tumultuatur
humanum genus, hic instauramus bella,
mutuisq, cœdibus laxiorē facimus terrā.*

Cyprian.
tract. de je-
jun. & cent.
Christi.
Tolet. in c.
4. Luc.

Erasm. l.
8. apoph.

l. 2. nat. hist.
c. 68.

Gen.

Greg. l. 2.
dial. c. 35.

Plut. in
Lacon.

Conspexerat nonnemo tabulam
quæ Atheniensium cum Lacedæmonijs
pugnam ad vivum referebat. Ibi vi-
dens qualiter Athenienses Lacedæmo-
nijs instarent, eosque caderent & tru-
cidarent, exclamavit: *fortes Athenien-
ses.* Lacon id audiens; subiecit: *in ta-
bula.* Sic multi mundi hujus gloriam
conspicati, videntes Cæsarum diade-
mata, Regum purpuras, mitras Ponti-
ficum, tiaras Ducum, trabeas Principū,
epomides Doctorum, balthea militum,
senatorum togas, torques divitum, a-
nullos sponforum, urbium magnificen-
tiam, palatiorum majestatem, mensa-
rum lautitias, & his similia, continuo
acclamant: Beata terra! beatus ho-
mo! beatus populus *cui hæc sum.* Sed
addo ego: *in tabula.* Omnia tantum-
modo picta sunt, & ad brevem aspe-
ctum, ut illa Theonis tabula Juvenem
armatum referens. Torvi furias spi-
rabant oculi, manuum altera umbro-
nem obtendebat, altera vibrabat fer-
rum, incessus in hostem incitatus; u-
num belli signum deerat. Ergo tubi-
cen pone cortinam statuitur, & ubi
primum

- - tuba terribilem sonitum procul
are canoro
Incepit - -

Virg. 9.
Æn.

tum velo diducto miles patet. Comœ-
dis ac Tragœdis id solenne est, ut cum
per imagines ad vivum quidpiã repræ-
sentare volunt, id faciant quàm ocyssi-
mè, & quasi in momento; quia sicut
primo intuitu veri speciem exhibent,
ita si paulo diutius eas spectari sinant,
fictionem detegunt. Non ignoravit

hanc artem Dæmon Comicus petiti-
simus, ideo, ut loquitur Lucas, *ostendit*
Christo *omnia Regna orbis terra in mo-
mento temporis*, metuens, ne si diutur-
niorem tabulæ indulgeret aspectum,
tota illa terrena gloria, ut erat, appa-
reret figmentum. Et verò illusum se
hic agnovit Paulus (tunc adhuc Saulus) *Act. 9.*
cum nescio quam se habere putaret,
gloriam ex eo, quod accepisset *epistolas*
à Principibus Sacerdotum *in Damaf-
cum ad Synagogas*, ut quotquot inve-
nisset Christianos, *vinctos perduceret in*
Jerusalem. Jamque adeo ita inflaba-
tur, & præ superbia turgescibat, ut
præter minas & cædes *in Discipulos Do-
mini* spiraret nihil. Et ecce ubi pri-
mum imagines vel potius imaginatio-
nes illius *lux de cælo* illuminavit, *aper-
tis oculis nihil videbat.* Quò abiit, ô
Saul, tua potestas? ubi sunt, quos à
Principibus Sacerdotum sperabas ho-
nores? Ah! imaginarij tantum & in
tabula picti erant. *Hoc dico, fratres,*
Reliquum est, ut qui utuntur hoc mundo,
tanquam non utantur. Præterit enim
figura hujus mundi. Deceptus etiam
hæc figura fuit Alcibiades, dum se ob
agrorum, quos possidebat, multitudi-
nem omnino beatum reputabat. Sed
phantasiam ejus correxit Socrates:
quippe ad mappam seu tabulam geo-
graphicam adductū rogavit primum,
ut Articam istic regionem quæreret;
quam ubi invenisset, jussit ut suos in ea
agros ostenderet. Cum istic pictos non
esse diceret: *cur igitur*, inquit Socra-
tes, *horum possessione te effers, que nulla*
pars sunt terra? O verè nulla pars!
punctum enim, qualis est terra, partes
non

Luc. 4. 5.

Act. 9.

1. Cor. 7. 31.

Psal. 75. 6. non habet. Hinc bene dixit David : *dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis*, quasi diceret : quantumcunque se divites & opulentos putent, jactent nescio quos thesauros, numerent villas, pagos, arces, castella quàm plurima, nihil tamen habent; vanà luduntur imagine somni. *Præterit figura hujus mundi.*

Ergo fallaci Geographo relicto ad Astrologum transeamus. Astrologis magis proprium est astrorum speculandorum causâ alta scandere : hinc in laudatioribus ædificijs visuntur subinde speculæ, quas vocant Mathematicas, super domûs fastigia eminentes, & totam superbè despectantes fabricam. Quò enim altiùs quis ascendit, eò majorem cœli partem videt, uti contrà minorem, quò profundius se demittit : hinc illud ænigma :

*Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tres pateat cœli spatium non ampliùs
ulnas, (a)*

(a) in fossa
vel puteo.

*Diod. l. 3.
cap. 5.*

De Atlante cœlifero scribit Diodorus, quòd frequenter in montis sibi cognominis cacumen ad scrutandos astrorum cursus scandere sit solitus. Porrò dum una aliqua nocte Hesperum filium præ reliquis insignem & charum assumit, hunc ex improvise à ventis abreptum, nec ampliùs visum esse. Casum tam tristem miserata plebs honores illi æternos decrevit, astrumque cœleste lucidissimum ejus nomine appellavit. Ascendit hodie, (ut suprâ memini) Christus verus Atlas, Vniversique totius

fulcrum, portans omnia non tam humeris, quàm verbo virtutis suæ, ascendit, inquam, montem Thabor, montem imprimis excelsum, & si Josepho credimus, triginta stadia, hoc est quatuor ferè milliaria Italica altitudine æquantem; assumit non unum, sed tres carissimos *Hesperos* (scio enim hoc nomine alicubi dilectos appellari) idque non alia de causa, quàm ut illos sphaeram cœlestem doceat, terramque dedoceat. Ante omnia verò astrorum Principem eis exhibet Solē (nam *resplenduit facies ejus sicut Sol*) ut terræ parvitatem vel ex hoc solo discat æstimare, qui juxta Ptolomæum centies sexagies sexies, juxta Recentiores verò Mathematicos centies quadragies bis major est illâ. Quòd si unus Sol tam notabili quantitate terram excedit, quantum non excedet ipsum firmamentum, cujus minima portio, hoc est stella infimæ magnitudinis, decies & octies terrestrem superat circum. Quid porrò Cœlum Empyreum? Celebris scripturarum Interpretes docet, illud non millies, nec centies millies; sed plusquam decies centies millies terræ totius globum continere. Et quidam alius supputat: si in fine Mundi ab ejus ortu forent mille quadringenti viginti novem milliones millionum hominum, singuli 15. milliaria Germanica in ipso Cœlo æquâ distributione, inter se sortirentur, restarentque adhuc aliquot milliones milliariū. * Quis sam non exclamet cum Propheta: *ô Israël quàm magna est domus Dei, & ingens locas possessionis ejus!* Quis non protestetur cum Ignatio: *quàm sordet mihi terra dum cœlum aspicio!* quis audeat di-

Hebr. 1. 3.

*Joseph. l. 4.
de bello Iud.
c. 2.*

Plant.

*Corn. à lap.
in Apoc. c.
21. & in
Gen. c. 1.*

* 677588.
27700.

M

cere:

- cere: *bonum est nos hic esse?* Tam stolidus equidem repertus est vir domo genteque nobilis (nomini parcimus, inquit Drexelius) qui in convivio jam vino calefscens, ac lingua volubili & in scurrilitates soluta ausus attestari: si mihi Deus facultates meas ac voluptates ea lege transcriberet, uti in annos mille meo arbitrato liceret ijs frui, ego mehercle suum Deo cœlum non inviderem, cantarem liberè: *Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filijs hominum*” O scrospascum! imò ô porcum! exclamat author. ” Impius ille homo Nilum suum aspexit, non cœlum. Anaxagoras Philosophus rogatus aliquando; cur viveret, respondit: ut cœlum aspiciam; tolle cœlum & nullus ero. Quam vocem à Philosophis licet summa admiratione exceptam risu profecquitur Lactantius, putans nescientem, quid diceret, in hæc verba prorupisse. Vidit hodie Petrus in monte Thabor, cœli particulam, vidit in vultu Christi solem, gustavit gloriæ frustillum, & continuo hic sistendum putat, continuo exclamat: *bonum est nos hic esse, faciamus hic tabernacula.* Sed addit Lucas: *nesciens quid diceret.* Verè nesciebat quid diceret, quia ex tam beata visione totus sui quodammodo fuerat oblitus. *Quomodo enim* (sic eum interrogat Bernardus) *bonum est nos hic esse?* de ascensio: *Imò verò molestum est, grave est, periculosum est. Nimirum ubi malitia plurimum, sapientie modicum, si tamen vel modicum invenitur: ubi viscosa omnia, omnia lubrica, operta tenebris, obsessa laqueis peccatorum: ubi periclitantur anima, ubi spiritus affliguntur sub sole, ubi tantum vanitas & afflictio spiritus est.* Debebat ergo dicere: si tam pulchrum, tam amplum, tam spatiosum & magnificum, est cœlum; bonum est nos ibi esse; ibi non tam oculi, quam corda nostra sint fixa, ubi vera sunt gaudia. Egregius Mundi-Mastyx Didacus Stella solebat dicere: ” si tibi, ô homo, Deus cœli pulchritudinem non ultra mediæ horæ spatium communicaret, mille mundos huic similes deberes spernere. Et meritò sanè: nam sicut ignis noster elementaris (quod communiter dicitur) respectu infernalis pictus est; ita si quæ in hoc mundo dantur gaudia, respectu cœlestium picta sunt. Pingunt quidem Astrologi etiam in sphaera cœlesti nescio quæ monstra; pingunt Tauros & Centauros, pingunt Vrsas & lupos, Leones & Dracones, Serpentes & Scorpiones, Ophjuchos, Hydras, Medusas, Asellos, Capros, Arietes, Equos, Canes: sed hæc merissima esse figmenta, merissima Poëtarum deliria quis nesciat? Similiter complures Christiani cœlum horrificis monstris undique obseptū sibi imaginantur, putant illud aditu nescio quàm difficile; sed, ut bene Recentior nonnemo Ecclesiastes observavit, ” quidquid cœlorū via habet arduum, id ex nostra imaginatione magis nascitur, quàm ex ejus difficultate. Certè quotquot hætenus illud intrarunt, non per aliam iverunt viam, quàm per la-

Stella de contemptu mundi l. 3. c. 100.

Iaco. Nyss. ser. 4. De 4. Quadr.

DOMI-